

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ГОЛОС

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА ГАЗЕТА • UKRAINISCHE KIRCHENZEITUNG

РІК ВИДАННЯ • JAHRGANG 67

ТРАВЕНЬ • MAI 2015 • Nr. 10 (2918)

ЦІНА • PREIS • 1,50 EURO

ПАМ'ЯТНИК ПЕРЕМИСЬКІЙ ЄПАРХІЇ

Отець Богдан Прах презентував свою книжку «Духовенство Перемиської Єпархії та Апостольської Адміністрації Лемківщини». У вступному слові науковий редактор видання Олег Турій сказав, що цей біографічний словник, це спроба взяти відповідальність за минуле перед майбутніми поколіннями. «Історія для отця Богдана – це не теорії чи схеми, це, в першу чергу, життєпис конкретної людини. Саме тому він поставив перед собою завдання з'ясувати долю кожного священика і семінариста Перемиської Єпархії.»

Президент Києво-Могилянської Академії Андрій Мелешевич наголосив на двох моментах книжки про репресоване духовенство Перемиської Єпархії:

1. Високий рівень науковості, аналітичності і відповідальності у роботі з документами, їх глибокий аналіз, правильне введення у науковий обіг сотні священничих біографій;
2. Книга слугуватиме першоджерелом для інших людей, які захочуть досліджувати життєписи священиків і не тільки.

Поєднання автобіографій репресованих священиків з архівними документами, витягами з кримінальних справ повинно задати тон в наукових дослідженнях в Україні, – наголосив Мелешевич.

Мешканці Должиці (Закерзонський Край) з парохом Євстахієм Хархалісом (в центрі з палицею). Його дочка, Ангела Малецька, десятиліттями пізніше згадуватиме: «Наше село спалили відразу після виселення в 1947 році (акція «Вісла»), також наше приходство. Церкву розібрали мабуть в 1950-их роках, а дошки призначили на будівництво пожежної станції в Тісній». В 1947 році її батька польська влада запроторила до табору для українців в Явожні. Помер на вигнанні у Дзежгоню, що на півночі Польщі. Світлина з 1930-их рр.

Володимир В'ятрович, голова Українського Інституту Національної Пам'яті: «Часто чую звинувачення, що українці переписують свою історію. Я б сказав, що ми тільки почали її писати. У нашій історії ще є дуже багато плям, абсолютно не досліджених сторінок. Цифри жертв постійно коливаються. Не знаємо скільки загинуло людей під час Голодомору, у II світовій війні. Обов'язок істориків – досліджувати і нагадувати, що за мільйонами жертв стоять конкретні прізвища і життя людей».

Свою працею отець Богдан повернув українській історії понад 900 людей, які працювали для Церкви та народу на території Перемиської Єпархії. Книга стане джерелом для тих, хто писатиме розширені біографії не тільки священиків.

Володимир В'ятрович вважає, що в Україні потрібно створити моду на біографії, які наповнять нашу історію конкретним змістом, дозволять побачити, як змінювалася історія, життя.

Сам о. Прах сказав, що першочергова мета, яку він

спільно з дружиною поставив перед цією книжкою – це продовжити життя тій Церкві, священиком якої він є, мова йде про Перемиську Єпархію. «У польській науковій літературі є дуже мало інформації про українських священиків, а та, яка є, – строката і провокативна. До того, як я почав працювати над цією монографією, ми не знали скільки священиків загинуло під час першої радянської окупації, скільки під час війни, хто постраждав, кого репресували, хто повернувся із заслання,

а хто – емігрував на Захід. Щоб отримати відповідь на це питання, потрібно було знайти інформацію про кожного священика, семінариста та членів їх сімей.» В результаті, за словами автора, йому вдалося зібрати свідчення 5000 людей, 12 000 світлин, дослідити життєві долі понад 96% священиків Перемиської Єпархії, які в більшості так і не зрадили свої принципи і вистояли проти репресивної комуністичної машини.

Прес-служба УКУ

Продовження теми на стор. 3

ХГ

Мати Божа-Одигітрія зі знищеної після II світової війни церкви в Мощанцю (Закерзоння), нині в музеї в Сяноці (Польща). Церкву побудовано на місці старої в 1834 році

ТВОЯ НЕБЕСНА МАТИ

Божий Син, умираючи на хресті, передав нам за матір свою власну матір. Кожна людина відчуває потребу тепла серця своєї матері. Незалежно, чи це дитя, яке щойно розвивається, чи людина вже дозріла і старша, бідна чи багата, у хвилини радості чи тяжкого горя усі прагнемо поділитися своїми переживаннями з нашою матір'ю. Бажаємо поділитися з нею своїми здобутками, чи знайти в ній заохоту і піддержку під час життєвих невдач. Справді сумним є життя людини, яка в заранні залишається без своєї матері. Її життя стає безпотішним, сирітським.

Божественний Спаситель, умираючи на Голгофті, не хотів залишити нас сиротами. Серед своїх жаклих мук на хресті Він передав нам свою власну матір, Пречисту Діву Марію. Вона стояла під хрестом і разом з апостолом Іваном ділила терпіння свого Сина, еднajući Його жертву зі своєю жертвою. Серед тих жаклих обставин умираючий Христос промовив: «Жінко, це син Твій», а звернувшись до свого улюбленого учня Івана, сказав: «Це мати Твоя». Тими словами Він учинив свою Матір матір'ю всіх людей.

Відтоді Вона, подібно як наша природна мати, нас духовно народила. Через те своє материнство на Голгофті Вона стала нашою матір'ю. Матір'ю, яка обнімає нас своєю любов'ю, своїм небесним заступництвом, стаючи для нас покровителькою і пристановищем.

Продовження на 2 стор. ►

На сторінці 6 знайомимо наших читачів з історією греко-католицького душпастирства в Данії

ТВОЯ НЕБЕСНА МАТИ

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

Вона відразу перебрала на себе це своє нове материнство. Разом із апостолами чекала у вечернику Зіслання Святого Духа, а після свого Успіння і на небо взяття до нині виконує свою материнську роллю Пресвятої Богоро-

диці з неба, куди від ранніх часів християнства аж досі до неї линуть з уст усіх її дітей молитви, прохаючи в Неї помочі та заступництва у свого прославленого Божого Сина. Свою материнську відповідь Вона подає людям своїми чу-

дотворними іконами, своїми об'явленнями, завжди повторюючи цей свій заклик, який Вона зробила до слуг у Кані Галилейській: «Робіть це, що Він вам скаже». Цей заклик матері, яка вказує слухати голосу свого Сина, надзвичайно важливий для всіх нас теж і сьогодні. Бо ж нині людство, на жаль, явно відхиляється від того, що каже

робити Христос.

Митрополит Андрей Шептицький у своєму пастирському посланні «Марія – Мати» писав: «Пречиста Діва Марія-Мати любить нас любов'ю рідної матері. Вона любить нас тією любов'ю, якою любить Ісуса Христа».

У місяці травні з особливою набожністю молимося до Божої Матері, щоб Вона

захищала всіх своїх дітей, а особливо християнські родини, яких нині так жахливо нищить і розбиває матеріалізм та секуляризоване суспільство.

Слушно висловився святий Єфрем Сирійський: «Не маємо іншого довір'я крім того, що його черпаємо від Тебе, Діво найпокірніша».

О. В. Ц., ЧСВВ, «Світло»

Рік Митрополита Андрея Шептицького

МАРІЯ-МАТИ

(з послання Митрополита Андрея від 1942 року, фрагмент)

Коли під большевиками вороги Церкви виступали ясно з наміром знищення Церкви і християнського народу, здавалося, що тоді християни почали розуміти, чим [є] віра, вічне спасіння і Божа благодать. Люди горнулися до Церкви; навіть такі, що цілими літами не сповідалися, спішили до сповідальниці, щоб оскарженням себе самих у св[ятому] Таїнстві Покаяння, помиритися з Богом і достойно приступити до Найсвятішої Євхаристії.

Сьогодні, коли знову вільно уже священикам учить дітей катихизму, коли можна ходити до церкви без нараження на прикrostі, ревність уже слабне. Хто ж у такому положенні допоможе нам, душпастирям, так промовляти, щоби пробудити тих, що сплять, і отворити очі засліпленим, які не бачать на що наражаються своєю байдужністю, відкладаючи з дня на день покаяння?! Одна Преч[иста] Діва, Мати милосердя, може дати саме нам, душпастирям і проповідникам, такі вогненні слова, щоб ними праведних і побожних людей запалити вогнем Божої любові, а грішників перейняти страхом перед Божим судом.

Вона ж, Препоблагословенна Діва, Мати [Ісуса] Христа Бога і Спасителя, Вона стояла під хрестом у хвилі, коли Христос умирив, і лучилася з Ним у кривавій Жертві Голгофти за гріхи людства! Ніхто ж не розумів так глибоко, як Вона, намірів Христа в тій Жертві. Стоячи під хрестом, Вона зі Сином Своїм ту Жертву приносила й зі Жертвою Його лучила Своєю жертвою. Способом для нас непонятним, але певним, Вона

«Не зриваючи одної хвилини, лише безупинним напруженням і безупинними жертвами аж до крові і смерті многих поколінь двигается народ. І легше часами кров пролляти в одній хвилині ентузіазму, чим довгі літа з трудом сповнювати обов'язки і двигати спекоту дня і жар сонця, і злобу людей, і ненависть ворогів, і брак довір'я своїх і недостачу помочі від найближчих, і серед такої праці аж до кінця виконувати свої завдання, не чекаючи лаврів перед побідною, ані винагороди перед заслугою!» (Митрополит А. Шептицький. «Слово до української молоді»). (С-на: ІІЦ)

ділилася з Христом Його мукою, терпіла з Ним, терпіла в душі усіма Христовими терпіннями, – терпіла таким безмірним, таким глибоким терпінням, що те терпіння не було менше, як коли би була переносила Своїм тілом цілу Христову муку. Бо терпіння душі можуть бути більші, ніж найбільші терпіння тіла; душа може відчувати такий безмірний біль, що той біль робить тіло просто невражливим на ніякий біль. Душа може переходити такі внутрішні муки, може бути такою розп'ятою, такою опущеною, такою розгнєтеною, що й найбільші терпіння тіла в її очах є нічим. Біль душі поглинає її цілу; душа під тягарем болю така розторощена, така розп'ята, що на всьому забуває і не відчуває хоч би й найбільших мук тіла. Такою мусіла бути й мука Преч[истої] Діви Марії, коли стояла під хрестом.

Марія Свому Синові всьому завдячувала. Він був її Богом і Спасителем, Він устеріг її перед нещастям первородного гріха, Він дав їй святість

вищу, ніж святість небесних Ангелів, і достоїнство, що перевищає всі людські поняття. Через 33 роки був Він її Вчителем; кожне Його слово було для Неї об'явленням, даним з неба. Під Його проводом Вона перейшла таку школу святости, про яку найвищі пророки могли мати ледве мале поняття. Тому Пресв[ята] Діва бачила у Свому Синові не тільки Свого Сотворителя, Спасителя, Учителя і Бога, але й ціле Своє власне життя, ціле Своє щастя, цілу Свою славу.

Богослуження місяця травня; треба нам передусім подякувати Преч[истій] Богородиці за її велику любов і опіку, якою стерегла нас через два роки за большевиків. Багато в цьому часі нагрішили безбожники проти Пресв[ятої] нашої Матері. Відвертаючися від Бога, відрікаючися Христа, заперечували вони й честь, належну Преч[истій] Діві, та усіма способами старалися відірвати людей від нашої Небесної Неньки, а що найгірше – дітей та молодь. За ті всі зне-

ваги та образи безбожників треба нам Пр[есвяту] Богородицю перепросити, треба її задоситьчунити любов'ю та ревнішим почитанням. Особливим способом треба нам перепрошувати її за гріхи і злочини наших рідних братів, як і за тих, що не перестають Бога ображати самородним большевизмом і безбожництвом. Але треба випросити і покаяння для них. А Пр[ечиста] Богородиця така могутня – майже всемогутня, – що може всьому випросити у Свого Сина!

Нехай же змилюється над нами, нехай здержує Божий гнів і заступить нас перед Божими карами, що з приводу грішників могли би впасти на весь нарід. А відтак поручаймо їй цілу нашу молодь: від маленьких немовлят до тої дорослої молоді, яка починає вже чинне життя для народу, для Церкви, для родини. Якби можна цілій тій молоді запевнити горячу любов Небесної Матері, ми запевнили би їй більші скарби, ніж ті всі достатки, які бажаємо для них

і для всіх наших родин. Великим скарбом душі тая любов до Пр[ечистої] Діви, великим даром з неба тая воля бути щирими дітьми Марії! Батьки, що своїх дітей доведуть до того, полишать їм скарб, цінніший, ніж усі дочасні, хоч би і які великі маєтки; той скарб устереже молодих від не одного упадку, запевнить не один цінний дар з неба і поведе їх дорогою святости християнського життя до щасливої вічності в небі.

Преч[истий] Богородиці треба нам в молитвах поручувати і весь наш нарід, цілу Батьківщину до Дніпра і за Дніпром. Треба нам випросити для всіх братів наших і для нас усіх ласку правдивої та щирої любові до Батьківщини й усіх тих ласк, яких нам так дуже треба в лютих і сумних часах світової війни. Пресв[ята] Богородиця розуміє наші терпіння, наші потреби і як добра Мати схоче випросити нам зараду і поміч у всіх печуких справах, що нас непокоять.

Тому горніться до тих травневих Богослужень; старайтеся в цьому місяці в честь Пр[есвятої] Богородиці частіше причащатися, не занедбуйтеся в голосному відмовлюванні кожної днини усіх християнських молитов! Як маєте яку побожну книжочку або ще ліпше – Св[яте] Письмо, – читайте її наголос в неділі та свята для цілої рідні. І кожної днини прибігайте до нашої Небесної Матері та складайте у її стіп всьому, що нас болить, чого бажаєте для себе, для родини, для села чи цілої Церкви й цілого народу. Нехай Всевишній Бог благословить наші міста, наші села, наші хати і християнські душі, що в них живуть.

Благодать Господа нашого Ісуса Христа з Вами.

**Писав 14 і 15 квітня 1942 р.
3 книги «Митрополит
Андрей Шептицький.
Документи і матеріали
1899 – 1944»**

Думи мої...

Всі люди думають тільки про блага земні. Купці дурять покупців, щоб здобути грошей якнайбільш. Поміщики скуповують помістя й заводять коней закордонних. Службовці гнуться перед начальством, щоб стати вище над іншими. Юристи гнуть закони на власну вигоду. Віршороби улещують вельмож віршами... А в мене одна дума не виходить з голови: як би мені розумно жити й розумно з цього світу відійти. Страшна Смерте з замахне-

ною косою! Ти не милуєш нікого – ні царя, ні селяка: ти нищиш усіх, як вогонь соломучу нищить. Всі тремтять перед тобою, окрім тих, хто сумління має чисте мов кришталю.

Григорій Сковорода

ХГ

ЯК НИЩИЛИ ПЕРЕМИСЬКУ ЄПАРХІЮ (Розмова з о. Богданом Прахом)

► Розкажіть, будь ласка, детальніше про довоєнну Перемиську Єпархію? Яке було її місце у структурі УГКЦ та в національному житті українців-лемків?

о. Богдан Прах: Перемиська Єпархія належить до найдавніших єпархій Київської Церкви. Є версії, що ще до хрещення Русі-України князем Володимиром на цій території вже були християнські храми. Що, зрештою, не повинно дивувати. Ця земля – найзахідніша частина тодішньої київської держави. Вона простягається від Кракова на заході по Дрогобич, Жовкву, Сокаль, Ярослав, Сянік.

Впродовж тисячоліття Перемиська Єпархія примножувала духовні та матеріальні скарби. Багато років досліджую цю спадщину. Тут було все: церковні будівлі, монастирі, багато моргів поля, ліси. Окрім того, була величезна нематеріальна культура. Зважте, що лемки ніколи не були в кордонах ні Київської Русі, ні пізніших державних утворень, але завдяки Церкві, праці священиків до останнього зберегли свою українську ідентичність.

У міжвоєнний період польська влада разом з Римо-Католицькою Церквою старалися відірвати Лемківщину від Перемиської Єпархії. Можна сказати, що частково їм це вдалося. У 1934 році спеціальним декретом Ватикану 9 західних

деканатів відокремили від Перемиської Єпархії і створили окрему адміністративну одиницю – Апостольську Адміністрацію Лемківщини. Зроблено це було з тією метою, щоб обмежити в діях блаженного владика Йосафата Коциловського та зменшити вплив українського національного руху на лемків. Хоч, зрештою, створення цієї адміністрації не дало бажаного результату. У лемків був і залишився дуже міцний зв'язок з українським народом.

Ще з часів Австро-Угорської Імперії (а особливо перед II світовою війною) Перемишль був міцним форпостом української культури. Попри географічну провінційність, в місті видавали цікаві духовні та суспільно-політичні часописи. З цього середовища вийшло багато людей, які пожертвували своїм життям заради Церкви й українського народу. Згадати хоча би священика Михайла Вербицького, автора музики до нашого гімну «Ще не вмерла України ні слава, ні воля». Він народився в Перемишлі і все життя служив на території Перемиської Єпархії.

► Скажіть, будь ласка, коли ви почали збирати інформацію про репресованих священиків Єпархії?

о. Богдан Прах: Роботу над книжкою почав у 1986 році, коли писав свою докторську дисертацію про Апостольську Адміністрацію

Лемківщини. Багато працював у архівах, побачив, що є неопрацьовані документи про історію нашої Церкви, особливо Перемиської Єпархії. Зрозумів, що, насправді ніколи не завершу свою роботу, бо потрібно знайти інформацію про життя більше, ніж 1000 священиків, які перед II світовою війною працювали на цій землі.

Процес пошуку і перевірення інформації був дуже важким. Практично для кожного священика потрібно було вести розслідування. Дізнаватися як склалася його доля після війни: чи він емігрував за кордон, чи потрапив в радянські табори, чи був переселений на Велику Україну, а якщо переселений, то куди, якщо емігрував, то в яку країну? Інформацію для книжки я збирав рівно 20 років.

► Чи ще є багато документів, до яких ви не мали доступу і не могли їх вивчити?

о. Богдан Прах: Однозначно, я зібрав не всю інформацію. Є декілька причин. Перша – будь-які пошуки можна провадити практично безкінечно і вдається завжди знаходити цікаву інформацію, бо будь-яке життя цікавіше і складніше, ніж ми можемо собі уявити. Друге, до сьогодні не всі архіви відкриті, а в них зберігається ще дуже багато потрібної нам інформації. Мені з дружиною вдалося дістати багато інформації про дружин та дітей репресованих священиків, про семінаристів Перемиської Семінарії. Зараз я дуже багато подорожую, тому намагаюся шукати додаткову інформацію про тих священиків, які емігрували в США, Канаду, Австралію чи Великобританію.

► Скільком священикам вдалося емігрувати?

о. Богдан Прах: Дуже невелика частина духовенства Перемиської Єпархії емігрувала. З певністю кажу, що це не більше 9%. Десь 80 священиків пішли з фронтом, а згодом перебралися за кордон. Польська література довгі роки писала, що більшість священиків вихали за кордон, але це не правда. Я спершу вірив цій цифрі, але коли кожного знайшов, то зрозумів, яка ситуація була насправді.

Продовження на 4 стор. ►

ПАМ'ЯТНИК КИР АНДРЕЮ У ФРАНКІВСЬКУ

На майдані ім. Андрея Шептицького в самому центрі Івано-Франківська тривають підготовчі роботи зі встановлення пам'ятника Митрополитові. Все має закінчитися до 29 липня – того дня громада відзначатиме 150-ліття від дня народження Кир Андрея.

Конкурсна комісія визначила переможцем проєкт скульптора Степана Федорина. За словами автора «Шептицький стоятиме в оточенні двох діточок. Адаже він був не лише представником Церкви, а і людиною, яка дбала за майбутнє. Саме тому у мене Митрополит поряд з дітьми. Андрей Шептицький – це людина, яка любила свій народ і рідну землю. Він був проукраїнсько налаштований, все своє майно витратив на допомогу іншим, завжди готовий на самопожертву». Коли відкриють пам'ятник Митрополитові у Львові – поки не відомо. (А. Ф.)

НАБЕРИ ШЕПТИЦЬКОГО

Починаючи з 1 травня абоненти «Київстар» можуть зателефонувати Митрополиту Андрею Шептицькому. Послухати цікаві думки Митрополита можна за безкоштовним номером 2907, який було обрано не випадково, адже Митрополит Галицький народився 29 липня 1865 року. Набравши 2907 можна почути його думки про любов, родину, подружнє життя, про дитинство та виховання, а також про патріотизм, мистецтво, владу, державу і економіку. Озвучив роздуми Митрополита актор Андрій Твердак. Проєкт «Зателефонуй Шептицькому» ініційовано управлінням культури Львівської Міської Ради. Проєкт триватиме до кінця ювілейного року. Номер 2907 доступний лише для абонентів «Київстар». В роумінгу послуга не надається. (<http://www.kyivstar.ua>)

З ФРОНТУ: ГРОШІ ВОЯКАМ

Міністерство оборони України нарахувало близько 8 мільйонів гривень як нагороду воякам за підбиття ворожої техніки. Ідеться про 212 одиниць. Поки виплачено близько 304 тисячі гривень для 27 бійців. (ЛІГАБізнесІнформ.)

МІЖНАРОДНА РАДА РЕФОРМ

Президент України П. Порошенко затвердив положення про дорадчу міжнародну раду реформ та її персональний склад. Очолив раду колишній президент Грузії Міхеїл Саакашвілі. До її складу також ввійшли: колишній міністр закордонних справ Швеції Карл Більдт, голова комітету Європейського Парламенту у закордонних справах Ельмар Брок, экс-прем'єр-міністр Словаччини Мікулаш Дзурінда, экс-прем'єр Литви Андрюс Кубілюс, сенатор США Джон МакКейн, старший науковий співробітник Інституту Міжнародної Економіки Петерсона (США) професор Андерс Ослунд та член Європейського Парламенту Яцек Сариуш-Вольський. Дорадча міжнародна рада реформ є консультативним органом при президентові України, основним завданням якого є надання пропозицій і рекомендацій щодо здійснення в Україні реформ на основі кращого міжнародного досвіду. (5 Канал)

ЯК НИЩИЛИ ПЕРЕМИСЬКУ ЄПАРХІЮ

▼ **Продовження. Початок на 3 стор.**

З розмов із священниками довідався, що вони виїжджали не тому, що боялися репресій. Виїжджали тимчасово, сподівалися, що коли фронт перейде, зможуть повернутися на свою парафію, але кордони дуже скоро закрили і їм не було зворотної дороги.

► **Історик Світлана Гуркіна каже, що ваша книжка відрізняється від традиційного шематизму тим, що в ній багато інформації про дружин та дітей репресованих священників. Поясніть, чому ви не обмежилися священниками?**

о. Богдан Прах: Я хотів дослідити долю кожного священника, дізнатися чи вижив він під час війни, чи пішов з фронтом на Захід, чи перейшов в православ'я, хто був переселений у радянську Україну, хто був засланий в Сибір, хто звідти повернувся, хто загинув. Коли побачив усю картину, хотів зрозуміти той контекст в якому кожен священник приймав рішення: перейти чи не перейти на православ'я, емігрувати, йти в підпілля. Шукати відповіді на ці питання мені

допомагали сім'ї священників. Зазвичай, коли арештовували священника, то в скорі часі репресовували усю його родину. Або навпаки, коли діти священників були в УПА, то НКВД спеціально арештовували батьків. Маємо розуміти, що священничі родини на території Перемиської Єпархії були інтелекцією, національним проводом. Вони добровільно взяли на себе відповідальність за збереження національної ідентичності та церковної структури. Саме цей контекст я хотів показати в життєписах священничих родин. Думаю, що у якійсь мірі мені це вдалося зробити.

► **Як ви думаєте, чого радянська влада хотіла досягнути репресіями? Це був спосіб схилити до переходу в православ'я чи стояла мета повної фізичної ліквідації?**

о. Богдан Прах: Метою репресій, на мою думку, було бажання морально знищити духовенство нашої Церкви. Після того, як спецслужби арештували єпископів, священники не мали проводу, кожен залишився на самоті з великою репресивною

машиною. Фактично, кожен священник самостійно приймав доленосні рішення, не мав можливості з кимось радитися. Для мене важливо було показати героїзм тих людей, які опинилися сам-на-сам з проблемою в камері тюрми на Лонцького і не зломився, залишилися вірними своїй Церкві і народу. Про їхній подвиг, як не дивно, ми дізнаємося із протоколів допитів, за якими засуджували священників.

На жаль, залишилося дуже мало спогадів репресованих священників. Я мобілізував багатьох людей писати спогади про репресії, тюрми, поневіряння по Сибірах. На мою думку, це ті свідчення, які мені, чи іншим історикам ніколи не вдасться віднайти, а люди забирають їх з собою до гробу. Частину таких спогадів я друкую в цій книжці, але сподіваюся, що більшість спогадів зможу опрацювати і видати їх окремою книжкою.

► **Олег Турій говорить, що потрібно вміти правильно читати ці протоколи, бо часто слідчі писали те, що самі хотіли? І друге питання: до яких архівів ви мали доступ, звідки брали більшість інформації?**

о. Богдан Прах: Дякувати Богу,

мав можливість працювати у багатьох архівах: і польських, і словацьких, і ватиканських та радянських. Найцікавішими для мене є архіви КГБ, бо більшість священників репресувала саме ця структура. Були слідчі, які скрупульозно записували свідчення священників, які вимагали, щоб було записано все так, як вони говорили. Інакше – відмовлялися підписувати протоколи (підозрюваний повинен поставити підпис на кожній сторінці протоколу і написати «згідно моїх слів»). Але були слідчі, які не дотримувалися цієї вимоги, писали те, що хотіли, а потім силою змушували священників завірити ці «свідчення». Неодноразово бачив протоколи, в яких замість підпису священника стоїть хрестик чи якась кривулька, – свідомо, що священник відмовлявся підписувати такий протокол. Практика така, що чим старший за рангом слідчий, тим детальніше він вів справу, молодші робили кар'єру, тому писали те, що керівництво хотіло бачити.

► **Отче, що зараз залишилося від цієї, як ви пишете, тисячолітньої історії Перемиської Єпархії?**

о. Богдан Прах: Дуже прикро, що там немає людей. Якщо б на території Перемишля і

навколишніх сіл жили українці, вони дуже швидко б відновили цей знищений світ. Сьогодні тут живе не більше 1500 українців. Що збереглося? Збереглися церкви, не усі, звісно, але ще є багато. Збереглися цвинтарі, дуже запуснені, зарослі деревами, але де-не-де ще можна їх відшукати.

Насправді, під час війни, в горах згоріло всього декілька церков. Сотні церков було знищено в мирний час і процес знищення триває і досі. Немає такого як в Україні, що церкви горять, але через те, що не мають господаря, залишені напризволяще, ніхто їх не доглядає – руйнуються. Таких церков з'являється щораз більше, бо римо-католики мурують костели, а наші церкви, якими користувалися багато років, залишають напризволяще. Щодо іншої матеріальної культури – парафіяльні архіви на 98% знищені, архіви «Просвіти» та інших товариств також знищені, їх не передали в польські державні архіви. У музеї Сянока зберігається колекція ікон. На мою думку, ледве 3–4% нашої духовної культури ще збереглося. Решта – назавжди втрачена.

Розмовляв Олег Будзінський, «Збруч»

Папи миру

КАРИБСЬКА КРИЗА

СПАДЩИНА ІВАНА ХХІІІ, ІВАНА ПАВЛА ІІ ТА ПАПА ФРАНЦИСК

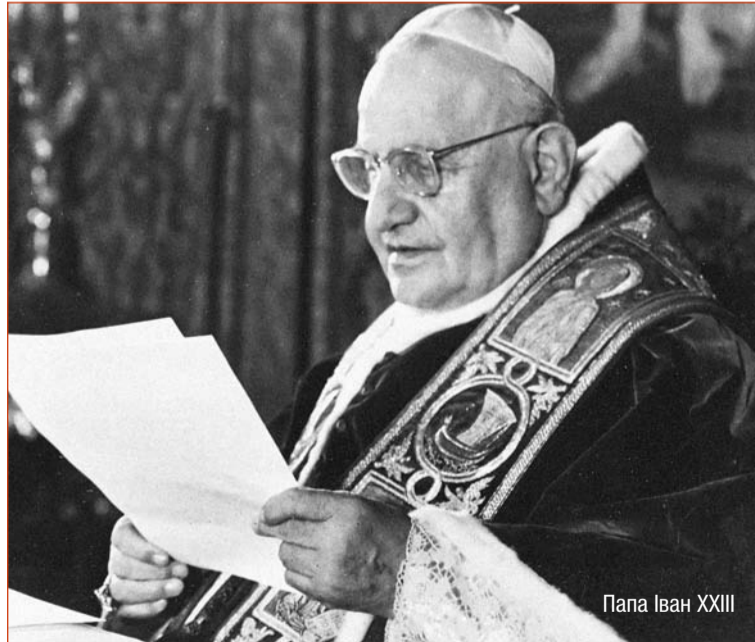
Хоч вони й не були єдиними, які трудилися на користь миру, то, однак, саме на прикладі Івана ХХІІІ, Івана Павла ІІ та Франциска ми мали нагоду спостерегти, як Церква може мати дійсно впливовий голос на міжнародній сцені, до якого прислухаються могутні цього світу, а тому ці постаті дійсно заслуговують на те, щоб їх називати «папами миру».

Коли говоримо про святого Івана ХХІІІ, то слід особливо відзначити його вклад у подолання т.зв. Карибської Кризи та його енцикліку «Мир на землі». Між 15 та 28 жовтня 1962 року світ стояв над прірвою: через Карибську Кризу, що була вершиною міжнародного напруження під час холодної війни,

існувала дійсна загроза застосування ядерної зброї. Після того, як 14 жовтня американський розвідувальний літак сфотографував докази того, що СРСР розгортає на Кубі бази ядерної зброї з ракетами, здатними досягти США, розпочалося двотижнєве відкрите протистояння між Москвою та Вашингтоном.

Протягом цих двох тижнів, затамувавши подих, світ спостерігав за розвитком подій. А розв'язку вдалося знайти, завдяки впливові, хоч це і не відразу було визнано, на той час вже вісімдесятирічного папи Ронкалі. Пастир смиренної і простої вдачі, син селянської сім'ї з півночі Італії, завдяки силі морального авторитету виявився здатним промовити до могутніх цього світу.

Пригадаємо історичний контекст цих подій. У січні 1959 року до влади прийшов Фідель Кастро, який шукав зближення з Советським Со-

Папа Іван ХХІІІ

юзом, чим викликав роздратування в США, що вбачали у встановленні комуністичного режиму недопустиме втручання «на своє подвір'я». Передісторією майбутньої кризи стала невдала спроба американського уряду скинути режим Кастро, яка була здійснена у квітні 1961 року,

три місяці після інавгурації президента Кеннеді.

Невдача привела до того, що в очах советського керівництва Кеннеді почав виглядати слабким, нездатним стримати можливий удар з боку СРСР. У тому ж таки 1961 році розпочалося спорудження Берлінської Стіни.

Думка встановити ядерні боеголовки на Кубі з'явилася у Хрущова також і через те, що США, встановивши свої ракети середньої дальності в Італії, почали розгортати бази в Туреччині, що несло безпосередню загрозу західній частині СРСР.

План Москви мав принести країні різні користі. У 1962 році на озброєнні в СРСР було лише 20 міжконтинентальних ракет, здатних нести ядерні заряди, але їхня точність залишала бажати кращого. Натомість Вашингтон мав цілий флот бомбардувальників Б-52, здатних урадити ядерними боеголовками більшу частину советської території. Встановлення на Кубі балістичних ракет середньої дальності створювало можливість завдати неочікуваного і точного удару по території США. Маючи дальність польоту 2000 кілометрів, вони могли становити загрозу для Вашингтону.

Продовження на 5 стор. ►

КАРИБСЬКА КРИЗА

▼ Продовження. Початок на 4 стор.

Советське керівництво було переконане, що це дасть змогу зайняти західний Берлін, оскільки Кеннеді, на їхню думку, не ризикнув би розпочати ядерну війну. Або ж можна було вимагати здачі західного Берліну вза-

мін на розформування баз на Кубі.

Наприкінці липня 1962 року до берегів Куби, під прикриттям сільськогосподарської і продовольчої допомоги, вирушили коло 60 советських кораблів. Керівництво США в той час серйозно не сприйняло попе-

редження ЦРУ про можливе перевезення ракет, вважаючи, що СРСР на це не наважиться.

Тим часом, наприкінці серпня американський літак-розвідник сфотографував спорудження на берегах Куби пускових установок для ракет земля-повітря, однак, президент не вбачав у цьому загрози. На початку вересня в порту Гавани було відвантажено перші балістичні ракети середньої даль-

ності. Однак, протягом кількох тижнів присутність цих ракет не була виявленою.

Представник Куби при ООН 7 жовтня 1962 року заявив: «З метою захисту ми придбали зброю, якої б воли не набувати, зброю, яку не маємо наміру застосувати». ЦРУ, яке раніше вважало, що мова йде про захисне озброєння, почало серйозніше ставитися до повідомлень розвідників про можливість присутнос-

ті на острові наступальної зброї. Через тиждень, 14 жовтня, розвідувальний літак зробив майже 1000 знімків підозрілих об'єктів, які чітко показували спорудження пускових установок для ракет. Через кілька днів було виявлено, що 4 установок вже були діючими. 16 жовтня Кеннеді скликав на нараду Виконавчий Комітет Ради Національної Безпеки...

Радіо Ватикан

Револуція Гідності, вони це зробили

ОЛЕНКА ПОДОБЕД-ФРАНКІВСЬКА, 29 РОКІВ

Під час Євромайдану: з самого початку координувала поселення приїжджих, потім організувала центр допомоги біля Михайлівського – після розгону студентів та під час розстрілів активістів.

«На Майдан до Києва я потрапила десь 26–27 листопада. Думала, де приткнутися і стати корисною. Записалась у волонтери на поселення. На пункті реєстрації скерували до Оленки. Це ім'я діяло як пароль – її всі знали і вона у всьому орієнтувалась. Щось не розумієш? До Оленки. Якось позаштатна ситуація? До Оленки. Якись потреби? До Оленки» – згадує про своє знайомство із героїнею одна з учасниць Євромайдану.

Пам'ятаю, як стрімко почав поширюватися маленький простір під стелою. Як обростав спочатку торбами з їжею, термосами і рядами домашніх закуток. І на цей майданчик виходило щодня більше і більше людей. Тоді у мене віри в те, що це початок революції, ще не було. Проте була паніка: «куди селити всіх цих людей!».

Найбільше запам'яталися ночі, коли метро зачинялося і киян, що могли б забрати до себе на ніч, не ставало. О 22:00–23:00 закривалася остання кав'ярня в Глобусі і ми переходили в цілодобову неподалік. Усюди за нами хвостом ходили «наші тіхарі» – співробітники міліції, що постійно стежили за нами. За короткий час усі, хто займався поселенням, знав їх в обличчя. У «тіхарів» було три зміни.

А потім прийшла ніч розгону, ранок у Михайлівському. У нас нічого не було – все лишилося на Майдані: від канцелярського приладдя до віри в те, що все обійдеться мирно. Довелося все спочатку робити.

Потім був Майдан, дерев'яні будиночки, в яких ми організували окремі сервісні служби: волонтери, поселення, кухня, теплі речі... День святого Миколая і Новий Рік. А далі – розстріли. І другий Михайлівський.

Найбільше запам'яталося, як всередині монастиря перевіряю, чи є у всіх, хто сидить чи лежить на долівці, каремати. Бачу чоловіка, накритого з головою білою чи то ковдрою, чи то простиралом. Думаю, що йому ж незручно так лежати, треба поправити. Підходжу. Розумію, що він мертвий.

Ще пам'ятаю акуратно поскладані тіла – праворуч, відразу при вході в монастир, на травичці. І дуже мужніх лікарів, незворушних і спокійних...

Майдан дав мені певність в тому, що кожне добре діло рано чи пізно долає стіну зла. Показав мені людей, якими я захоплювалася, навіть не знаючи їхніх імен. Майдан відновив мою віру в цю країну. Тепер я вірю – навіть якщо нам не вдасться змінити все цього разу, то ще буде неймовірна кількість впертих мрійників, готових відновлювати цю країну, немов фенікси, з попелу, знову і знову.

(«Українська Правда»)

ХГ

НЕ ПИТАЙ, ЗА ЩО ТЕБЕ РОЗСТРІЛЯЛИ...

(РОЗМОВА З О. БОЙЧЕНКОМ ПРО МЕШКАНЦІВ ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ)

Олександр Бойченко: Ми весь час говоримо про невинних людей, які стали заручниками ситуації. Але якої ситуації? Власного ідіотизму?

► Здається, заручниками людей зі зброєю, що прийшли з сусідньої країни.

О. Бойченко: Скільки їх прийшло? Їх прийшло не п'ять мільйонів, правда? Якщо декілька тисяч озброєних людей змогли взяти величезний регіон, це означає, що той регіон не хотів себе боронити.

Ось мій приятель Сергій Жадан каже, що тамтешні

люди в масі своїй не є антиукраїнськими, вони просто байдужі. Їм чи така влада, чи інакша, головне – дайте пенсію, зарплату, соціальні гарантії. Тому, каже Сергій, уся ця війна – не вина тих людей, а біда. То я на це скажу так: коли дорослі люди поведуться як маленькі діти, то цей інфантизм і є їхньою виною. Якщо п'ятирічна дитина каже, що їй все одно, який у країні президент, це нормально, бо дитині ще рано про таке думати. Але коли так кажуть дорослі

люди, то вони автоматично втрачають право нарікати. Якщо тобі байдуже, що владу над тобою бере якийсь Гітлер чи Путін, то потім не питай, за що він тебе розстріляв. Тобі ж було все одно.

Згадай давні Афіни часів того ж Сократа. Там була демократія, і це передбачало, що кожен громадянин бере участь у вирішенні державних питань. Ми ж також хочемо збудувати демократичну державу чи ні? Так от, людей, які були нездатними голосувати, засідати в судах

і так далі, давні греки називали ідіотами. Тому повторюю: Донбас є заручником власного ідіотизму, принаймні в давньогрецькому значенні цього слова.

Приватно ці люди можуть бути цілком хорошими, вони хочуть мати добре оплачувану роботу, гідне життя, хочуть виховувати дітей, доглядати за старшими – я в цьому не сумніваюся. Але в критичний історичний момент вони прийняли рішення, за яке мусять розплачуватися. Немає іншого способу

навчити людину відповідальності, окрім як змусити її відповідати за наслідки власних вчинків. Або за відсутність вчинків.

► Але такі люди є всюди. Думаю, на Буковині теж є люди, яким «по барабану».

О. Бойченко: Так, але важливо, що робить більшість, коли – пафосно кажучи – в наш дім прийшла біда. Ми не можемо заздалегідь знати, як поведуться всі галичани, коли до них прийдуть російські танки. Але як поведеться більшість, я знаю. Втім, я переконаний, що танки туди й не підуть. Бо Росії в сенсі підтримки населення там нічого не світить.

Фрагмент інтерв'ю для «Української Правди»
Олександр Бойченко – перекладач, есеїст, письменник і літературознавець з Чернівців.

З Катехизму УГКЦ

Ікона «Знамення» зображає Христа в лоні Діви – знак, провіщений пророком Ісаєю. Ікона «Одигітрія» (з грецької Провідниця, Та, яка вказує шлях) зображає Богородицю, яка вказує на Христа – путь, істину і життя. Ікона «Умилення» (Зворушення) зображає тісне сопричастя Матері і Сина. Ікона «Матері Божої неустанної помочі» описує споглядання Божим дітям майбутніх Страстей та наголошує на співстражданні Богородиці в страстях її Сина. Ікона «Оранта» (з латинської та, що молиться) зображає Пресвяту Богородицю з піднятими у молитві руками, як заступницю за людський рід перед Отцем Небесним. (312)

Українці в Данії

ДУШПАСТИРСТВО В ДАНІЇ – ПЕРШИЙ ЮВІЛЕЙ

26 квітня 2015 року відбулася знаменна подія в житті українського греко-католицького душпастирства в Данії, а саме 10-річчя його діяльності, яке відзначалося в громаді Пресвятої Родини міста Копенгаген при храмі святого Ансгара. Перший Ювілей душпастирства прикрасили ще і дві інші події, які громада відзначила того ж дня. Це 70-річчя Владика Петра, Апостольського Екзарха в країнах Німеччини та Скандинавії, а також Перша Сповідь та Урочисте Святе Причастя.

Святкування розпочалися Божественною Літургією, яку очолив Владика Петро, йому співслужили: о. Андрій Дмитрик, канцлер Екзархії; о. Мирослав Костів, душпастир Швеції; о. Василь Тихович, душпастир Данії, господар свята; а також в богослужінні від імені данського єпископа, який не зміг бути присутнім, у святкуванні взяв участь генеральний вікарій Римо-Католицької Церкви монсінйор Нільс Енгельбрехт. На Божественній Літургії та в подальшому святкуванні прийняли участь: працівники посольства України в Данії на чолі з п. Андрієм Бірюченком, виконуючим обов'язки посла України; громада з шведського міста Мальме із своїм парохом та чисельна данська громада, представники якої в більшості були зодягнені у вишиванки.

Ювілей 10-річчя душпастирства прикрасило святкування 70-літнього ювілею Владика Петра, який він з Божої Волі святкував в колі данської громади. З цієї нагоди, від імені вірних Данії, Владика привітав о. Василь та подарував ікону Тайної Вечері, вишиту бісером. Ця ікона була спеціально для Владика Петра викуплена данською громадою на львівському аукціоні, рятуючи життя важко хворої дитини. Громада Данії відома і тим, що вона активно допомагає важко хворим дітям через «Клуб Україна», який очолює член душпастирської Ради Ольга Волкова. Також Владика вітали з Днем Народження о. Мирослав зі своєю громадою, Посольство України та римо-католицький єпископ Чеслав Козон, зустріч Владика з яким відбулася після свята.

Під час святкування особливим моментом було і те,

що дочка о. Василя, Наталя Тихович, після 6-місячного приготування, прийняла першу Сповідь та урочисте святе Причастя. Це важлива подія не лише у житті дитини та її родини, але і цілого душпастирства, так як Наталя була першою, яку охрестили у душпастирстві з 2005 р. Її хрещення здійснив о. Іван Мачужак, тодішній канцлер Екзархії, який на протязі майже двох років, один раз в місяць, приїжджав з Мюнхена. Саме Наталя та Оля Піддубняк, яка прийняла урочисте Причастя минулого року, одіті в український національний одяг, прислужували під час Божественної Літургії.

Після богослужіння святкування продовжилося в парадіальному залі при святково накритих столах, на яке були запрошені усі, хто був присутній на Божественній Літургії. Другу частину святкування розпочав о. Василь звертаючись із словами привітання до громади, в яких наголосив, що ми святкуємо 10-річчя відновленого душпастирства та пригадав його історію, яка почалася ще в 1945 році разом з прибуттям до Данії о. Михайла Сивенького.

Наступним кроком у святкуванні був виступ дітей громади, які в національних костюмах декламували релігійні вірші та співали веселі релігійні пісні з рухами. Цим виступом раділи як діти так і дорослі, які з усміхненим обличчям насолоджувалися побаченням.

Під час святкування були щирі промови та привітання о. Мирослава з Швеції; генерального вікарія Римо-Католицької Церкви; пароха римо-католицького храму св. Ансгара, де ми проводимо богослужіння. Особливо запам'ятався виступ в.о. пос-

ла України, який окрім щирих слів, від імені Міністерства Закордонних Справ, як нагороду за розбудову українських громад та працю для України, вручив міністерські годинники як Владиці Петру так і о. Василю.

Незважаючи на святковий настрій, день 26 квітня, на який випало наше святкування, для українців пам'ятається як день найбільшої техногенної катастрофи людства – вибуху в Чорнобилі. Усіх загиблих громада вшанувала хвилиною мовчання.

Особливістю свята була присутність української співачки Оксани Мухи, яка спеціально прибула на запрошення о. Василя. Це було приємною несподіванкою для учасників святкування. Її щире та професійне виконання українських пісень, до яких вона залучила дітей громади, зробило свято незабутнім.

В понеділок 27 квітня Владика Петро з канцлером о. Андрієм мали зустріч з римо-католицьким єпископом Чеславом Козоном, в резиденції якого вони перебували ці два дні. Як знак подяки Владика Петро вручив римо-католицькому єпископу подячну грамоту за добре та щире ставлення до наших вірних та священника. Перед від'їздом єпископи та священники помолилися на могилі о. Михайла Сивенького.

Українська громада в Данії ще раз дякує Богам за Його любов, бо «Любов полягає не в тому, що ми полюбили Бога, а що Він полюбив нас...» (1 Ів. 4, 10)

Душпастирство в Данії

З ІСТОРІЇ ДУШПАСТИРСТВА

Організована душпастирська опіка українців-католиків візантійського обряду в Да-

нії почалася весною 1945 р., коли після II світової війни сюди прибув український греко-католицький священник о. Михайло Сивенький. Початково він перебував в таборі для біженців, а потім у монастирі сестер св. Йосифа в Копенгагені та обслуговував місцеву українську громаду. 1953 року тут він і помер, його поховано в Копенгагені на Vestre Kirkegård.

Від того часу українці в Данії не мали постійного священника, який би проживав в цій країні. Ними опікувався Архієпископ Мирослав Марусин, який перебував на той час в Римі. Приїжджав сюди хоча б два рази в рік хтось зі священників (це були: о. Данило Дзвоник, о. Алоїз Глінка, о. Іван Леськович та о. Микола Іванців), а то й сам Архієпископ, який відвідував тут громади вірних та поодинокі родини, відправляв Служби Божі, хрестив дітей, уділяв інші свята Тайни та кріпив вірних потужним Божим словом.

З призначенням Архієпископа Мирослава Марусина секретарем Конгрегації Східних Церков, папа Павло II наприкінці 1983 року, передав юрисдикцію над українцями-католиками в Скандинавії Владиці Платонові Корниляку, який з 17 квітня 1959 р. був першим Екзархом для українців-католиків візантійського обряду в Німеччині. Духовну опіку над вірними нашої Церкви Владика Платон доручив гамбургському парохіві о. Йосифові Казанові-Марторелю, який час від часу навідував наших вірних. З 1986 р. приїжджав до Данії також о. Стефан Воротняк, теж душпастир Гамбургу. В 2003–2004 рр. кілька разів відправляв Службу Божу в Копенгагені душпастир у Швеції о. Мирослав Костів.

Дітки з душпастирем о. Василем Тиховичем під час художньої частини свята

В 2000-му році помирає Апостольський Екзарх Владика Платон. Його наступником стає у 2001-ому році Преосвященний Владика Петро Крик. Навесні 2005 року він прибув в Копенгаген і домовився з католицьким єпископом Чеславом Козоном про постійну присутність українського священника в Данії. Від того часу з дорученням владика Петра в Копенгаген почали раз на місяць приїжджати різні священники. Майже два роки до громади в Копенгагені з Мюнхена приїжджав о. Іван Мачужак – тодішній канцлер Екзархії.

Навесні 2007 р., з благословення вл. Петра Крика, для потреб українців в Данії, на постійну душпастирську працю приїздить о. Василь Тихович. Від того часу о. Василь перейняв духовну опіку над українцями в Королівстві Данії.

На сьогодні душпастир Данії опікується вірними по всій країні основуючись на двох громадах: Пресвятої Родини в м. Копенгаген та Пресвятої Трійці в м. Вайле, що мають відстань між собою прибіл. 250 км. В цьому році розпочали богослужіння і в третій громаді, яка базується в м. Ольборг, яке знаходиться прибіл. 200 км від громади в Вайле та прибіл. 450 км від громади в Копенгагені.

ВІДОМОСТ ПРО О. МИХАЙЛА СИВЕНЬКОГО

Отець Михайло народився 22 вересня 1866 р. Закінчивши Львівську Семінарію, у травні 1897 року стає священником біля Львова, тоді йому було 31 рік. Відразу після свячень назначається капеланом та проводить своє служіння до 1903 р. З 1903 по 1939 є парохом недалеко від Львова. Під час приходу радянських військ на Західну Україну, стає капеланом УПА. Відразу після закінчення II світової війни, у віці 80 р., прибуває до Данії як біженець.

З 9 серпня 1947 р. назначається священником для українських біженців в Данії. Жив при монастирі сестер св. Йосифа в Копенгагені. В неділю 8 лютого 1953 помер та похований на католицькому кладовищі Vestre Kirkegård разом з іншими священниками.

Продовження на 7 стор. ►

ДУШПАСТИРСТВО В ДАНІЇ – ПЕРШИЙ ЮВІЛЕЙ

▼ **Продовження. Початок на 6 стор.**

23 лютого 1953 року в «Католицькому Тижневику» була написана стаття під назвою: «Помер священник». Подаємо її фрагмент.

В п'ятницю на католицькому кладовищі Vestre Kirkegård опускалася труна, а з нею кружляв додолу і сніг, неначе нагадував нам ту країну, звідки померлий по-

ходить. Його ім'я Михайло Сивенький. Він був в списку данських священників, але був відомий для дуже малого кола людей. Отець Сивенький прибув сюди в країну з великим потоком біженців після капітуляції і був одиноким в чужій країні, до того часу поки не пощастило його зятеві, який був лікарем, знайти старенького священника

в одному із великих центрів для біженців. Отець Сивенький походив з України і був греко-католиком.

Священики в цій Церкві можуть одружуватися перед дияконськими свяченнями, і він мав велику сім'ю, яка після війни розсіялася по цілому світу. Одна дочка з трьома дітьми в Сибірі, один син – священник в США, другий син в Австралії і одна дочка в Чілі. Недалеко від Львова у Західній Україні він мав свою парафію, але після того

як його парафія розпорошилася, а його Церква була в руїнах і щоб уникнути депортації на Сибір, він був змушений тікати в чужу країну. Незважаючи на свої 80 – саме стільки йому було, коли він прибув до Данії – він з усією відповідальністю узявся опікуватися своїми земляками і був для них добрим порадиником, турботливим душпастирем та добрим прикладом.

(Статтю про о. Михайла Сивенького написав К. Балін.)

ХГ

Левко Воєдило. Іван Мазепа

КОСТІ МАЗЕПИ

Гетьман Мазепа помер 1709 року у Варниці. Похоронна відправа була в Миколаївській церкві у Бендерах, що згодом, за чумної пошести, згоріла. З решток цієї церкви зроблено каплицю, де завжди, за моєї пам'яті, горіла невгасима лямпанда. Ця каплиця стоїть на початку Миколаївської вулиці (за Румунів – Strada Prof. Mateevici), коли йти до міста від фортеці, то з правого боку.

плиту з написом у болгарській мові. Під час Прутського Походу, кажуть, цар Петро I гатив по цій могилі молотом і розбив плиту на чотири нерівні частини. У такому вигляді могила існувала до 1877 року.

Під час російсько-турецької війни 1877–78 рр. російські офіцери розкопали могилу Гетьмана, пограбували її й осквернили. Кості Гетьмана наказано вкинути до Дунаю. Наказ мали виконати два бунчужні козацького охочекомонного полку, Степан Булат і Мазепа (одногоменець Гетьмана). Про це

оповідав самовидець події, настоятель церкви, старший священник Болгарин юрисконсультів українського посольства в Букарешті д-рові Модр-Михальському.

Модр-Михальський переказав мені розповідь священника, і ми плянували реставрувати могильну плиту, але зробити цього не вдалося. Ще 1930 року можна було бачити уламки розбитої плити в кутку церковної огорожі в Галаці. Про дальшу долю останків Гетьмана я сам чув 1930 року від доньки станового пристава з Бендер, Кірілова, родом Болгарина.

Російська комісія, що розкопувала могилу у Варниці, де був табір Мазепинської еміграції, довідалась, що кості Гетьмана не були вкинені до Дунаю, а поховані в одне біля церкви, в поселенні б. охочекомонних козаків у селі Волонтирах.

Станового пристава послано до Волонтирів, бо село було в його стані (так звалися поліцейні райони). Він мав перевірити справу, викопати кості і передати їх комісії.

Кірілов, коли населення підтвердило йому, що справді кості Гетьмана тут були поховані, викопав їх і повіз до Бендер. Але комісії вже не було, – вона виїхала, не докінчивши розкопів. Кірілов не маючи де подіти кості, склав їх до скрині і заховав на горищі свого дому в Бендерах.

Розкопавши могилу у Волонтирах, Кірілов ніби не знайшов усіх костей, тільки

череп, кості рук і ніг. Бракувало хребта, ребер, пальців. Кості переховувались аж до 1925 року на горищі дому Кірілова, що стоїть на Пушкінській вул., другий з правого боку, коли йти до префектури (кол. земства) від головної вулиці (Страда Регіна Марія).

1925 року румунська поліція безпеки (сегуранца), довідавшись про кості гетьмана в приватному домі, забрала їх і перенесла до Генеральної Сегуранци в Букарешті, де й треба шукати слідів.

Отже, не знали спокою кості Гетьмана України Мазепа. Він помер на чужині, могилу його розбили, розкопали, сплюндрували. На протязі двох століть російська влада ретельно нищила всі сліди, всі портрети Мазепа, навіть церкви, побудовані Гетьманом.

Олександр Семененко, Календар «Світла»

ХГ

ЖИТТЯ І СМЕРТЬ ФЕДОРА УДИЧКИ

Федір Удичка народився 28 січня 1929 року у с. Королево Виноградівського району Закарпатської області. Батьки – Василь Удичка, начальник вагонного парку на Королевській залізниці та Марта Удичка (дівоче прізвище Ференці).

Під час угорської окупації 1939 року дідусь Федора віддано боровся за права православної Церкви, відтак був змушений переховуватися від мадяр, а згодом, на деякий час втікає у Росію. Малий Федір, будучи 10-річним хлопчиком, хвилювався за свого дідуся і постачав йому харчі та усі необхідні речі у сховок, таким чином він здобув свій перший досвід конспіративної праці.

З 1940 по 1945 роки Федір Удичка навчається у Хустській гімназії, де знайомиться з другом Іваном Коршинським, який допомагає йому здобути знання з конспірації.

Саме в цей період відбувається «остаточне становлення» його національної свідомості. Відтак Федір бере активну участь у підпіллі, а також згуртовується разом з іншими студентами в окремий підрозділ, який співпрацював з УПА.

У 1946–47 роках Федір Удичка, як станичний с. Королево налагоджує роботу з Іваном Чонкою – станичним Бедевлі. Саме через Чонку проходить головний зв'язок з підпілними центрами, куди він звітував про свою діяльність і звідки отримував матеріали: літературу, інструкції тощо. Разом вони розбудували організації на своїх теренах (Тячівщині, Хусті, Виноградівщині). Матеріальна допомога і розвідувальні дані з цих центрів йшли до УПА.

У квітні 1947 року у Велику П'ятницю ослабленого

після тяжкої операції Удичка Федора заарештували. Він отримав за ст. 54–12 кримінального кодексу УРСР 10 років виправних робіт у таборі Севкузбаслаг у Кемеровській області. У 1949 році було відновлено слідство і відтоді на справі Федора Удичка значився статус «подслідственный».

Після звільнення у 1953 році, Федора продовжують переслідувати до 1955 року. В цей період відбувається кілька допитів у Виноградіві, Ужгороді та Башкирії на Уралі, куди Удичка був змушений втекти. Згодом він повертається у рідне Королево. У Чернівцях отримує вищу освіту та стає викладачем англійської мови у рідній школі у Королеві.

Важкі умови заслання спричинили серйозне послаблення здоров'я. Федір Удичка захворів на тяжку

форму бронхіальної астми. Через недостатність ліків та необхідного лікування сім'я Удичків у 1984 році переїжджає до Німеччини з надією вилікуватися. За кордоном таки вдається покращити здоров'я, але залишилася туга за батьківщиною, родиною та друзями.

У Німеччині Федір знайомиться з українською громадою і разом з нею продовжує активну діяльність. Окрім того ще з дружиною Катериною викладає в українській суботній школі, яку відвідують і їхні донечки. Родина Удичків завжди намагалася виховувати своїх дітей в українському дусі, з любов'ю до рідної землі, української мови, традиції та віри в Бога.

Федір долучається до виховної діяльності в Пласті і щоліта відвідує літній пластовий табір на Хохляндій не-

далеко Мюнхена, українська атмосфера на таборі допомагає йому знайти там «малу Україну». В кінці 1990-х років перебував у Мюнхені з метою редагування книги Ярослава Стецька. У 1991 році був реабілітований.

Федір Удичка: Коли виникає питання про те, що я вважаю найбільшою цінністю і щастям свого життя, то у першому ряді – участь і діяльність у структурах ОУН-УПА.

6 грудня 2014 року на 86-му році життя, після важкої хвороби, Бог покликав його до себе.

На основі книги Миколи Вегеша «Назустріч волі» для «ХГ» підготувала Орися Шюрле (уроджена Удичко)

ВЛАДИЦІ ПЕТРУ (КРИКУ)**ВИПОВНИЛОСЯ 70.****ЩИРО ВІТАЄМО!****Нехай Всемилостивий****Господь благословить****Ваші труди для добра****Апостольської Екзархії****і обдарує Вас міцним****здоров'ям, натхненням****та витривалістю. Многих****та благих літ! Редакція «ХГ»****ШАНОВНІ ПАНІ ТА ПАНОВЕ!**

Для того, щоб регулярно отримувати газету «Християнський Голос», ви можете її передплатити. Це дуже просто:

- квартальна передплата – 15 євро
- річна передплата – 46 євро

Передплату можна здійснити готівкою в парафії або переказати кошти на вказаний нижче рахунок:

Apostolische Exarchie**LIGA-Bank München****Konto-Nr.: 40 21 03 257****BLZ 750 903 00****IBAN: DE 64 7509 0300 0402 1032 57****BIC: GENODEF 1 M 0 5**

Будь ласка, повідомте нам свою

адресу для передплати за телефоном:

+49 (0) 89 997 28 38 11або на е-пошту: **christl.stimme@t-online.de****Дякуємо! Редакція****Переглядаючи архів «Християнського Голосу»****ПАТРІОТИ, МАЛОРОСИ, ЕМІГРАНТИ...**

В травні 1952 року «ХГ» надрукував лист людини, яка пережила еміграційний шлях з України до Німеччини і, нарешті, для вже постійного проживання – з Мюнхену до США.

Цілий день аж до вечора летіли понад Атлантиком, прямо до Нової Фунляндії, в Канаді. Хоч подорож була вдень, але літак летів дуже високо, понад хмари, і крім хмар під нами нічого не було видно. Цікавий був схід сонця, ми втікали від нього на захід і сонце спізнювалось зі своїм сходом. Вкінці зійшло, але хмари залишилися далі.

Нова Фунляндія стрінула нас непривітно, справжньою зимою, метелицею. Через те, що остання дорога через океан (12 год.) втомила всіх, нас приміщено на вечір і половину ночі в сусіднім від летовища готелю. Взагалі опіка в часі дороги була дуже дбайлива. А втомлені всі тим, що в літаку майже не можна рушитися. Були заповнені всі місця (60 ДП [емігрантів-Ред.], 8 приватників, 5 обслуга), між місцями-фотелями малий проріз, але як 2–3 особи встануть і йдуть, інші мусять заждати, бо керманіч відчуває зараз пересунення рівноваги.

Десь по півночі ми знову всіли до літака і по 8 годинах ми були на місці, в Нью-Йорку. Назагал їзда вигідна, коротка і – головне – без морської недуги.

Впродовж двох тижнів були ми у знайомих, за той час підшукали хату. Дружина вже від 26 січня працює

при електричній машині на фабриці суконок, дістає 40 дол. тижнево. Я «благоденствую» безробітний і ледве чи що знайду для себе.

Позакраєві часописи розходяться мало, бо пізно приходять (кораблем – 20 днів пізніше). «ХГ» кольпортують у притворі церкви (є тут 4 церкви).

Почуваюся ненадзвичайно, бо коли в Мюнхені здавалося мені, що я ще щось ніби роблю в школі чи в таборі, то тут на повній емеритурі – ні до чого. Та нарікати нема чого.

НА СЛУЖБІ РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ

Гоголь – пише Микола Чубатий – не перший та не останній з українців палав пристрастю служби імперії. Саме через цих пристрастників служби імперії багато страдала Україна. Про них Шевченко багато говорить терпких слів. Сто літ перед Гоголем Петербург та інші осередки російської імперії наповнялися малоросами, що з пристрастю служили справі імперії. Зокрема їх багато було при режимі Петра I, що підняв вже виразні кроки для ліквідації України. Таж найближчими дорадниками царя Петра I були два українці: Теофан Прокопович та Стефан Яворський. Перший був дорадником в справах адміністрації, другий був спецом від церковних справ. Це його задумом був Святіший Російський Синод, що русифікував українську православну Церкву. Ми

любимо хвалитися, що за Петра I дослівно всі єпархії Росії були обсажені українцями. І з черги насувається питання: хто ж в такому випадку виклинав Мазепу, гетьмана самостійника, визвольника України? Виклинали його росіяни чи українці?

Відомо ж, що Петро I скасував Український Гетьманат та завів на Україні Малоросійську Колегію. Хто ж давав такі знамениті ради? Чим значилася присутність українців в оточенні Петра I? «Чого ж ви чванитеся, – ви! Сини сердешної України, – писав Шевченко, – що добре ходите в ярмі, ще лучче як батьки ходили?»

Дехто скаже, що вони не могли нічого зробити; а чому ж простий козак Розумовський міг причинитися до обнови гетьманства в Україні в далеко гірші часи. На службі царя був теж польський князь Адам Чарторийський. Він був навіть міністром заграничних справ Росії. Чому цей поляк на царській службі міг розторожену Польщу, союзника побитого Наполеона привести до власної державності – утворення Польського Королівства та дістати змогу під владою Росії розвивати буйно польську культуру на всіх українських та білоруських землях давньої Речипосполитої. При його царській службі розцвівся виленський польсько-патріотичний університет, а на Україні Крем'янецький Ліцей. Видно служба службі не рівна.

ЧИ МАЄМО ВІДРІКАТИСЯ ГОГОЛЯ?

Таке питання поставив один із дискусантів, а другий таки твердо ствердив: він наш, він не їх! Чи відрікатися нам Гоголя? Цього ми не потребуємо робити, бо він сам нас відрікся.

Чи ревіндукувати його насилу від росіян? Чи це взагалі можливе? А вкінці така проба криє в собі великі небезпеки для українського народу, зокрема в нинішні часи, коли в Америці та в західнім світі високо стоїть ціна на українців общеросів. Ревіндукування Гоголя це данайський дар. Росіяни у власному інтересі його радо нам відступлять, з його світовою славою. Відбираємо ми Гоголя як автора Тараса Бульби, так ми його теж відбираємо як українця віруючого в містичне призначення Росії панувати над тою частиною світу і над Україною. Ми рівночасно ревіндукуємо автора, що до одчаю доходить чому в російській провінції Україні ще не гомонить назва Росія.

Я волю в ім'я справедливості дарувати цілого Миколу Гоголя, українця з походження, росіянам тим більше, що це не є дарування. Росіяни поставили нам також українських патріотів як Миколу Костомарова, Марка Вовчка, а в нових часах комуніста українського самостійника Волобуєва, та десятки других українських патріотів російського роду. Нехай це буде добросусідський

Владика Іван Бучко, архипастир скитальців. За час свого довгого архиєрейського служіння, так як ніхто інший, вглибився в душу свого народу, і то в усіх часах і відтинках народного життя. Його основними заходами було налагодити церковне життя в післявоєнній Європі, а як результат його праці, зродилися в Європі окремі Апостольські Екзархати. Він був також співбудівничим українських митрополій на американському континенті. Якщо поглянути з деякої відстані часу на минулі роки, то можна запитати себе, якою силою одна людина могла довершити так багато справ. Відповідь одна: силою молитви, посвяти і жертви. А передусім він був сильно свідомий і переконаний в тому, що Божа воля сповнилася на ньому в хвилині, коли мусів покинути Рідний Край і найдорожчу особу Митрополита Андрея, щоб у Римі й у світі, в часі найбільшої всенародної скорботи, бути речником нашої Церкви та її поневолених владик, священників і вірних. (о. Прокопій Лотоцький)

обмін та завдаток на приязне співжиття українського та російського народу як добрих сусідів кожного на своїй незалежній землі. (А.Ф.)